

Munich Personal RePEc Archive

Standards for sustainable management systems: mapping of leading ISO standards to support their implementation in the Bulgarian context

Ivanova, Nevena and Vasileva, Elka

University of national and world economy - Sofia, Bulgaria

20 October 2023

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/120373/>
MPRA Paper No. 120373, posted 31 Mar 2024 05:13 UTC

СТАНДАРТИ ЗА УСТОЙЧИВИ СИСТЕМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ: КАРТОГРАФИРАНЕ НА ВОДЕЩИ ISO СТАНДАРТИ В ПОДКРЕПА НА ПО-ДОБРОТО ИМ ПРИЛАГАНЕ В БЪЛГАРСКИЯ КОНТЕКСТ

Невена Иванова¹, Елка Василева¹

¹катедра „Икономика на природните ресурси“, Университет за национално и световно стопанство, 1700 София, район „Студентски“, ул. „8-ми декември“ № 19, e-mail: elkav@unwe.bg

Резюме. Стандартизацията на устойчиви системи за управление, процеси и продукти може да подкрепи и засили техният трансформационен потенциал за изпълнение на целите за устойчиво развитие. Научните изследвания в тази област, обаче, са доста ограничени. Ето защо настоящият доклад има за цел да идентифицира ключовите стандарти за устойчиви системи за управление (СУСУ) и да разкрие водещите ISO стандарти в подкрепа на по-доброто им развитие в българския контекст. Резултатите от картографирането на СУСУ доказват тяхната роля като широко използван инструмент за оценка и подобряване на практиките за устойчивост в контекста на организационното управление.

Ключови думи: Стандарти за устойчиви системи за управление; картографиране; ISO стандарти; България

STANDARDS FOR SUSTAINABLE MANAGEMENT SYSTEMS: MAPPING OF LEADING ISO STANDARDS TO SUPPORT THEIR IMPLEMENTATION IN THE BULGARIAN CONTEXT

Nevena Ivanova¹ and Elka Vasileva¹

*¹Department „Economics of Natural Resources“, University of National and World Economy, 1700 Sofia, 8th December Street № 19,
e-mail: elkav@unwe.bg*

Abstract. The standardization of sustainable management systems, processes and products can support and strengthen their transformational potential for implementing sustainable development goals. However, scientific research in this area is quite limited. Therefore, our study aims to identify the key sustainable management systems standards (SMSS) and to reveal the leading ISO standards in support of their better development in Bulgarian context. The results of SMSS mapping prove their role as a widely used tool for assessing and improving sustainability practices, in the context of organizational management.

Keywords: *Standards for sustainable management systems; mapping; ISO standards; Bulgaria*

Въведение

Основополагащите принципи за устойчиво развитие са представени чрез дефинициите на 17-те глобални цели, широко наложени след Срещата по устойчиво развитие на ООН в Ню Йорк през 2015 г. (UN SDG). В последните години ние сме свидетели на многобройни глобални и локални инициативи за изпълнение на Целите за устойчиво развитие на ООН (ЦУР на ООН). Те включват призови за мобилизация на организациите по света за споделяне на отговорността за постигане на един по-добър свят чрез сътрудничеството и иновациите (Avinash Pratap Singh et al., 2021; ISO's climate commitment, 2023; Scheyvens et al., 2016).

Стандартизацията на устойчиви системи за управление, процеси и продукти може да подкрепи и засили техният трансформационен потенциал за изпълнение на целите за устойчиво развитие. Проучванията в тази област, обаче, са доста ограничени (Василева и сътр., 2022). Ето защо нашето изследване се насочва към ролята на стандартизацията и стандартите в тези актуални сфери на изследване.

Стандартите определят общи рамки и насоки, които организациите могат да следват, за да разработят и прилагат устойчиви стратегии и практики. Сред основните предимства на стандартите в контекста на устойчивостта могат да се отбележат: унификация и съгласуваност; прозрачност и отчетност; непрекъснато подобрене; ангажимент към заинтересованите страни; повишаване на репутацията; регулаторна съгласуваност; по-добро управление на риска. Таблица 1 съдържа краткото описание на тези предимства.

Таблица 1.

Основни предимства на международните стандарти в контекста на устойчивото развитие

Характеристика на международните стандарти	Описание
Унификация и съгласуваност	Стандартите осигуряват единни и съгласувани методи за измерване, оценка и докладване на устойчивостта. Това позволява на организациите и на заинтересованите страни да сравняват показатели и да оценяват ефективността на различни практики и политики
Прозрачност и отчетност	Стандартите за устойчивост насърчават прозрачността и отчетността, като изискват от компаниите да разкриват информация за своите практики, рискове и постижения. Това помага на заинтересованите страни да направят информирани решения и да оценят ангажимента на организацията към аспектите на устойчивото развитие
Непрекъснато подобрене	Стандартите подкрепят културата на непрекъснато подобрене, като насърчават организациите да анализират своите практики и да търсят начини за оптимизация и иновация. Това може да доведе до по-добри резултати в социалната, екологичната и икономическата устойчивост
Ангажимент към заинтересованите страни	Редица стандарти за устойчивост включват изисквания за ангажиране със заинтересованите страни и тяхното включване в процесите на планиране, изпълнение и оценка. Това може да подобри комуникацията, доверието и сътрудничеството между компанията и нейните заинтересовани страни, което е от съществено значение за успеха на устойчивите практики

СТОКОЗНАНИЕ – ТРАДИЦИИ И ПЕРСПЕКТИВИ
COMMODITY SCIENCE – TRADITIONS AND PERSPECTIVES

Повишаване на репутацията	Спазването на признати стандарти за устойчивост може да укрепи репутацията на организацията. Това може да подобри отношенията със заинтересованите страни, да привлече нови клиенти и да увеличи лоялността на съществуващите такива
Регулаторна съгласуваност	Въвеждането на стандартите за устойчивост може да помогне на организациите да се съобразят с различни закони и регулации, свързани с околната среда, социалните въпроси и корпоративното управление. Това може да намали риска от санкции и да укрепи позицията на компанията на пазара
По-добро управление на риска	Стандартите за устойчивост могат да помогнат организациите да идентифицират, оценят и управляват рисковете, свързани с околната среда, социалните въпроси и корпоративното управление. Това може да подпомогне дългосрочната стабилност и успешно развитие на бизнеса

Източник: Адаптирано по Василева и сътр., 2022.

От друга страна, Международната организация по стандартизация (International Organization for Standardization - ISO) (ISO) публикува повече от 22 000 международни стандарта и свързани документи, които представляват световно признати насоки и рамки, основани на международно сътрудничество. Изградени на основата на общо съгласие, консенсус, те осигуряват солидна база, върху която иновациите могат да процъфтяват и същевременно са основни инструменти за подпомагане на правителствата, индустрията и потребителите да допринесат за постигането на всяка една от ЦУР на ООН.

Всичко това насочва настоящото изследване към идентифициране на ключови стандарти за устойчиви системи за управление (СУСУ) с цел да разкрие водещите ISO стандарти в подкрепа на по-доброто им прилагане в българския контекст. Резултатите от картографирането на СУСУ ще позволят да се демонстрира тяхната роля като широко използван инструмент за оценка и подобряване на практиките за устойчивост в контекста на организационното управление.

Материали и методи

Изследването е осъществено в два последователни етапа. На първия етап са идентифицирани ключовите стандарти за устойчиви системи за управление (СУСУ) в каталога на стандартите на ISO (ISO). Откритите стандартите се описват по отношение на: техния обхват на приложение; аспекти (теми и показатели) за устойчиво управление в смисъла на трите стълба - икономически, екологичен и социален; докладване/отчитане на постиженията. Вторият етап се състои в графично представяне под формата на карта (картографиране) на откритите на предишния етап стандарти. Процесът на картографиране

изисква подходящо избрани стандарти спрямо дефинираните критерии, както и визуално и интерактивно представяне на събраната информация. За тази цел се търси тяхното позициониране по отношение на трите стълба на устойчивото развитие: *икономическа устойчивост* чрез улесняване на международната търговия, подобряване на инфраструктура на качеството и подкрепа на устойчиви бизнес практики; *екологична устойчивост* чрез управляване на въздействието върху околната среда, включително прилагане на системи за управление на околната среда, измерване и намаляване на емисиите на парникови газове и потреблението на енергия и насърчаване на отговорно потребление; *социална устойчивост* като подпомагат всички аспекти на благосъстоянието на обществото вътре и извън организациите. За да се разкрият водещите ISO стандарти в подкрепа на по-доброто им развитие в българския контекст, резултатите са валидирани от трима експерти в областта на стандартизацията на системи за управление.

Резултати и обсъждане

След прилагане на описаната методика са идентифицирани 32 на брой стандарти за устойчиви системи за управление (СУСУ), налични в каталога на стандартите на ISO. Описанието на откритите стандарти, по отношение на техния обхват на приложение, аспекти (теми и показатели) за устойчиво управление (икономически, екологични, социални), както и на начина на докладване/отчитане на постиженията позволи те да бъдат картографирани (Фиг. 1).

Икономическа устойчивост

Икономическата устойчивост се отнася до способността на компанията да оцелява, да печели и да допринася за икономиката (Blackburn, 2007; Roberts & Tribe, 2008). Към този стълб в изследването се разглеждат

стандартите за системи за управление на организацията, които допринасят за увеличаване на конкурентоспособността на организациите. Открити са 9 на брой стандарти (Фиг. 1). Наред със стандартите от серията ISO 9001 за системи за управление на качеството са картографирани и стандарти от серията ISO 37000 за различни аспекти на управлението на организациите, както и един стандарт за устойчиви обществени поръчки.

Екологична устойчивост

Екологичната устойчивост се отнася до способността на организацията да опазва и съхранява аспектите на околната среда. Много често фирмите представят своите мерки за намаляване на разходите като начин за ангажиране в дейности за опазване на околната среда. Въпреки това, налице е тенденция за увеличаване на прилаганите системи за управление на околната среда, съгласно изискванията на международните стандарти (Василева и сътр., 2022; Todaro, 2020). Изследването потвърди тази тенденция – тук са открити най-голям брой стандарти (16 на брой), спрямо другите два стълба на устойчивото управление (Boiral et al., 2017; Vanclay, 2010). Повечето от тях са от серията ISO 14000 за: системи за управление на околната среда и екологичното представяне; принципите и изискванията на съответното ниво за количествено определяне и докладване на емисии и поглъщания на парникови газове; водния отпечатък на продукти, процеси и организации; за адаптация към изменението на климата и др. (Фиг. 1). Открит е и стандартът ISO 50001:2018 за системи за управление на енергийната ефективност.

Социална устойчивост

Социалната устойчивост се отнася до способността на организацията да гарантира благосъстоянието на обществото вътре и извън

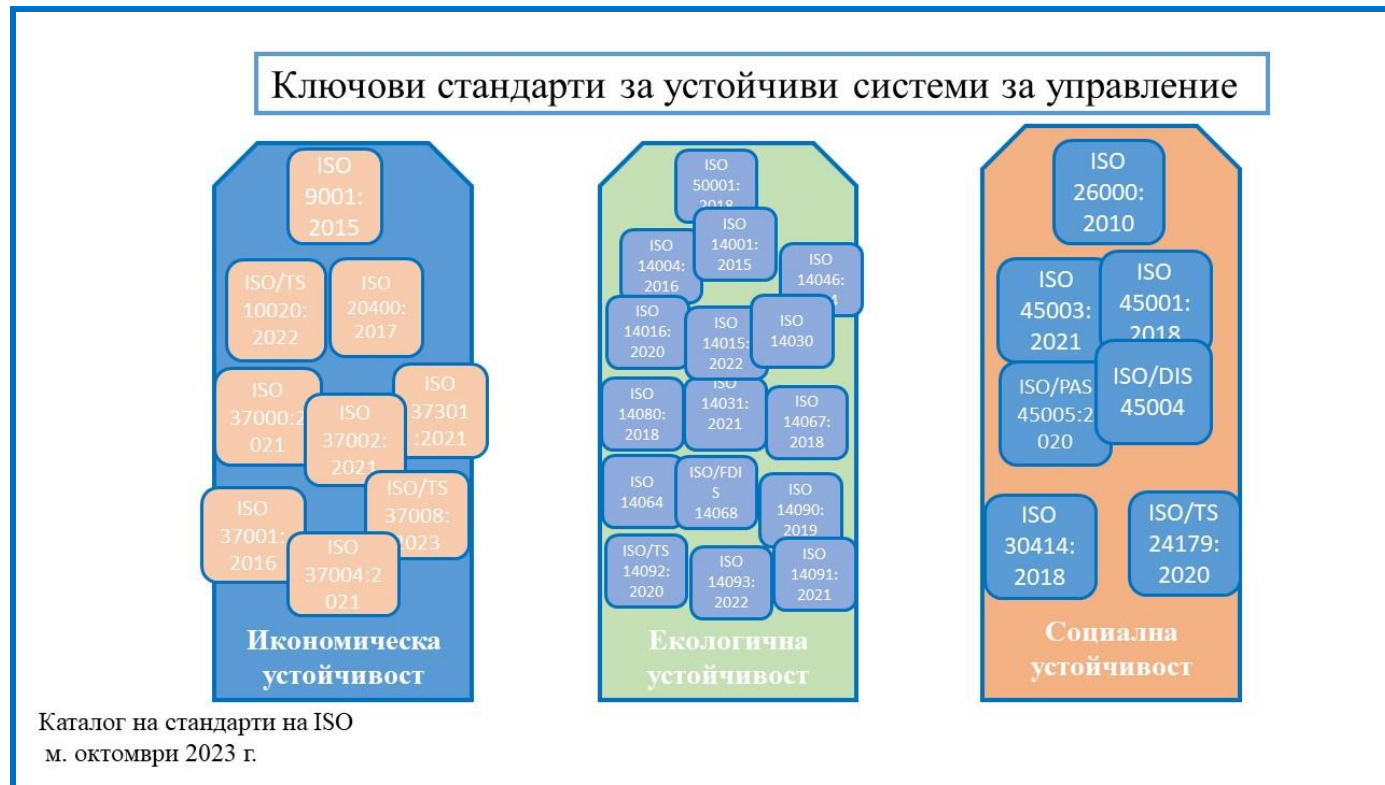
организациите. Често организациите предприемат различни проекти за общността в своите програми за корпоративна социална отговорност (КСО). Сред откритите 7 на брой стандарта в това изследване се отличава ISO 26000:2010 - Социална отговорност на организациите, който предоставя насоки за всички видове организации, независимо от техния размер или местоположение, относно понятия, термини и определения, свързани със социалната отговорност. Тук са позиционирани 4 стандарти от серията ISO 45000, свързани с управление на здравето и безопасността при работа. Те са свързани основно с отговор на регулаторни изисквания. В този клъстер може да бъде прибавен и стандарт, който засяга метриката на здравето и безопасността в работната среда. Това е в съответствие със заключенията на други автори, които подчертават, че организациите по-често се насочват навътре в организацията и „възприемат социалната си отговорност, по-скоро дискреционно, отколкото като необходимост“ (Svensson et al., 2018). Картографиран е също един стандарт за управление на човешките ресурси в организацията: ръководство за докладване на човешкия капитал вътре и извън организацията.

Бъдещи стандарти

Допълнително беше открита дейността на новосъздадения проектен комитет на ISO - ISO PC 343 „Система за управление на целите на ООН за устойчиво развитие – изисквания за всяка организация“ за създаване на важни инструменти за организациите при изпълнение на ЦУР на ООН (ISO/PC 343). Дейността на този комитет се свързва с налагането на модели на устойчиво потребление и производство чрез създаването на бъдещи стандарти от серията ISO 53000 (ISO/AWI 53001; ISO/WD PAS 53002).

Разработваният международен стандарт определя изискванията за система за управление на целите за устойчиво развитие, в случай, че организацията трябва да демонстрира и подобри своята работа и представяне по отношение на ЦУР на ООН (ISO/AWI 53001). Предложението за нов стандарт се основава на процесния подход, PDCA- методология, както и мисленето, основано на риска и ще позволи на организациите да управляват своите отговорности по систематичен начин, който допринася за различните стълбове на устойчивостта.

Другият разработван документ предоставя насоки за организацията за това как да управлява и оптимизира своя принос към ЦУР на ООН (ISO/WD PAS 53002). Това бъдещо ръководство е насочено към идентифициране, приоритизиране и управление на въздействия на организацията върху заинтересованите страни и въвеждане на устойчивото развитие в своята стратегия, операции и вземане на решения, както и във всички дейности, по систематичен и цялостен начин. Ръководството обхваща и процесите на подобрене и представяне на постиженията спрямо ЦУР на ООН чрез максимизиране на своите полезни въздействия и минимизиране на неблагоприятните въздействия върху заинтересованите страни, вкл. недостатъчно признати и уязвими обществени групи.

Фигура 1. Картографиране на стандарти за устойчиви системи за управление от каталога на стандартите на ISO (ISO).
Източник: Собствени изследвания

Заклучение

Откриването и картографирането на СУСУ показва, че стандартите са добре разработен и използван инструмент за трансформация на управлението на организациите при изпълнение на целите за устойчиво развитие. Получените резултати потвърдиха големите възможности на тези стандарти по отношение на трите основни стълба на устойчивото развитие: икономически, екологичен и социален. Най-многобройни са стандартите, позиционирани на екологичната компонента на картата, следвани от тези на икономическата и социална компонента. Подробният анализ на отделните клъстери на идентифицираните и картографирани ключови стандарти за устойчиви системи за управление ще даде възможност за по-широкото им приложение в българската социаликономическа среда. В допълнение изследването разкри и дейността на новосъздадения проектен комитет на ISO - ISO PC 343 „Система за управление на целите на ООН за устойчиво развитие – изисквания за всяка организация“, която се свързва с налагането на модели на устойчиво потребление и производство чрез създаването на бъдещи стандарти от серията ISO 53000.

Резултатите, представени в доклада, ясно показват важната роля на стандартите за устойчиви системи за управление като широко използван инструмент за оценка и подобряване на практиките за устойчивост в контекста на организационното управление.

Използвана литература

1. ВАСИЛЕВА Е., ИВАНОВА Д., ТИПОВА Н., СТЕФАНОВ С. (2022) „Зеленото“ управление на бизнеса - ролята на стандартите, Издателски комплекс – УНСС, София, 2022.
2. AVINASH Pratap Singh, RAHMAN, Z., OLAN, F. (Reviewing editor) (2021) Integrating corporate sustainability and sustainable development goals: towards a multi-stakeholder framework, *Cogent Business & Management*, 8:1
3. BLACKBURN W, SOS Standards: *The Roadmap of Changing*. In: Blackburn W, The sustainability handbook. The complete management guide to achieving social, economic and environmental responsibility. London – New York: Earthscan; 2007. p.165-188.
4. BOIRAL O, GUILLAUMIE L, HERAS-SAIZARBITORIA I, TAYO TENE C, Adoption and Outcomes of ISO 14001: A Systematic Review. *International Journal of Management*. 2017:411-432.
5. ISO/AWI 53001 Management Systems for UN Sustainable development goals – Requirements for any organization [Internet]. 2023. Available from: <https://www.iso.org/committee/9634841/x/catalogue/p/0/u/1/w/0/d/0> [Accessed: 2023/09/01]
6. ISO, International Organization for Standardization, <https://www.iso.org/home.html>
7. ISO's climate commitment [Internet]. 2023. Available from: <https://www.iso.org/ClimateAction/LondonDeclaration.html> [Accessed: 2023/09/01]
8. ISO/PC 343, Management System for UN Sustainable development goals – Requirements for any organization [Internet]. 2023. Available from: <https://www.iso.org/committee/9634841.html> [Accessed: 2023/09/01]
9. ISO/WD PAS 53002 Guidelines for contributing to the UN Sustainability Goals [Internet]. 2023. Available from: <https://www.iso.org/committee/9634841/x/catalogue/p/0/u/1/w/0/d/0> [Accessed: 2023/09/01]
10. ROBERTS, S., & TRIBE, J. (2008). Sustainability indicators for small tourism enterprises—An exploratory perspective. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(5), 575–594.

11. SCHEYVENS, R., BANKS, G., & HUGHES, E. (2016). The private sector and the SDGs: The need to move beyond ‘business as usual’. *Sustainable Development*, 24(6), 371–382.
12. SVENSSON, G., FERRO, C., HØGEVOLD, N., PADIN, C., VARELA, J. C. S., & SARSTEDT, M. (2018). Framing the triple bottom line approach: Direct and mediation effects between economic, social and environmental elements. *Journal of Cleaner Production*, 197(1).
13. TODARO N., DADDI, T., TESTA, F., IRALDO, F. (2020) Organization and management theories in environmental management systems research: A systematic literature review. *Business Strategy and Development*, 3(1), 39-54.
14. VANCLAY, F. (2010). *The triple bottom line and impact assessment: How do TBL, EIA, SIA, SEA and EMS relate to each other?* In *Tools, techniques and approaches for sustainability: Collected writings in environmental assessment policy and management*, pp. 101–124.
15. UN SDG. The Sustainable Development Goals 2030. [Internet]. 2023. Available from: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/> [Accessed: 2023/09/01]